

10-АПТА. АУА РАЙЫ.

Лексикалық тақырып: Ауа райы. Ауа-райын, табиғатты суреттеуде қолданылатын сын есімдер.

Грамматикалық тақырып: Мезгіл мәнді сөздер. Ауыспалы осы шақ. Ауыспалы осы шақтың болымсыз түрі.

ТЫҢДАЛЫМ-АЙТЫЛЫМ

1-тапсырма. Талқылауға арналған сұрақтар:

1. Ауа - райы деген не?
2. Ауа - райын бақылау үшін не қажет?
3. Ауа - райының қандай құбылыстарын білеміз?
4. Ауадай қажет дегенді қалай түсінесің?

ЖАЗЫЛЫМ

2-тапсырма. Берілген сөздерді орыс тіліне аударыңыз.

Құбылмалы -

Қысым -

Жел -

Ылғалдылық -

Бұлтты -

Жауын-шашын -

Тұман -

Найзағай –

Ыстық -

Салқын -

Жаңбыр -

Боран -

Дауыл -

Құрғақ –

Бұршақ –

ОҚЫЛЫМ-АЙТЫЛЫМ

3-тапсырма. Мәтінді түсініп оқыңыз, өз ойыңызбен жалғастырыңыз.

Жылдың төрт мезгілі бір-біріне ұқсамайды. Қыста қатты аяз, жазда ыстық, күзде қоңыр салқын күндер жиі болады. Жылдың әр мезгілінде ауа-райы өзгеріп тұрады.

«Ауа-райы» дегеніміз - Тропосфера қабатының белгілі бір жердегі, белгілі бір уақыттағы ауаның жай-күйі. Ауа-райын анықтау үшін оның негізгі

элементтері - температура, ылғалдылық, атмосфералық қысым олардың күйіне қарай бір-бірімен тығыз байланысты. Ауа райының құбылыстарына жауын-шашын, жел, тұман, бұлт жатады. Ауа-райы уақыт ішінде өзгеріп тұрады.

Ауа-райын болжауымен метеорология ғылымы айналысады. Ауа-райын болжайтын қарапайым аспаптардың бірі-барометр. Ал жердің жасанды серіктері жоғарыдан ауа райының жағдайын өзгерісін бақылайды да, радио арқылы жерге хабарлап тұрады. Ауа-райының құбылысын алдын ала біліп отыру кеме капитандарына, ұшқыштарға егіншілерге және малшыларға аса қажет.

Ауа райы – атмосфераның қысқа мерзімдегі жай күйі.

Метеорология – ауа райын зерттейтін ғылым.

Метеоро – аспан құбылысы.

Логос – ғылым.

Қысқа мерзімдегі – аз уақыттағы (бір тәуліктегі).

Құбылмалы – өзгеріп тұрады.

ЖАЗЫЛЫМ

4-тапсырма. Жоғарыдағы ауа райына қатысты мәліметтерді пайдаланып, сұрақ құрастырыңыз.

5-тапсырма. Туған жеріңіздің төрт мезгілдегі ауа райын сипаттап жазыңыз.

Керекті сөздер: Бұлтты, құрғақ, ыстық, салқын, жаңбыр, қар, жел, көп, кейде, үнемі, апта сайын.

Оңтүстік Қазақстанда

Біздің ойымызша, Оңтүстік Қазақстанда жазда ауа райы ыстық және құрғақ болады. Жауын көп жауады және кейде салқын болады.

Солтүстік Қазақстанда

Біздің ойымызша, -----

Шығыс Қазақстанда

Біздің ойымызша, -----

Батыс Қазақстанда

Біздің ойымызша, -----

Орталық Қазақстанда

Біздің ойымызша, -----

АЙТЫЛЫМ

6-тапсырма. Тақырып бойынша бүгінгі ауа райы туралы хабарлама әзірлеңіз.

7-тапсырма. Табиғат құбылыстары туралы не білесіз?

8-тапсырма. Сұрақтарға жауап беріңіз.

1. Табиғи құбылыстар дегеніміз не?
2. Қыс мезгілінде қандай құбылыстар болады?
3. Күз мезгілінде қандай құбылыстар болады?
4. Жаз мезгілінде қандай құбылыстар болады?
5. Көктем мезгілінде қандай құбылыстар болады?
6. Жылдың неше мезгілі бар?
7. Жауын - шашын қай мезгілде көп болады?